

OZN IN BOJ PROTI MEDNARODNEMU TERORIZMU**

Povzetek. Organizacija združenih narodov (OZN) se je v omejenem smislu ukvarjala z grožnjo mednarodnega terorizma že v času hladne vojne, celovitejši pristop pa je bil oblikovan po 11. septembru 2001, ko je bil terorizem zaznan kot grožnja mednarodnemu miru in varnosti. Članek predstavi naraščajočo vlogo OZN v boju zoper mednarodni terorizem in utemelji celovitost pristopa OZN. Članek zagovarja argument, da se je stanje na področju globalnega protiterorizma dokaj izboljšalo zaradi celovitosti in sistematičnosti protiterorističnega delovanja OZN, vendar pa obstajajo še številni sistemski izzivi, ki omogočajo nadaljnjo delovanje nevarnih terorističnih skupin in posameznikov. Članek posebej izpostavi izziv usklajevanja učinkovitih protiterorističnih ukrepov in hkratnega spoštovanja človekovih pravic, problem razširjene vloge Varnostnega sveta kot stalnega zakonodajalca na protiterorističnem področju, problem implementacije sprejetih ukrepov in problem koordinacije širokega spektra protiterorističnih ukrepov.

Ključne besede: OZN, terorizem, protiterorizem, strategija, implementacija, človekove pravice, Ustanovna listina

Uvod

Globalni varnostni problemi terjajo globalne rešitve. Terorizem predstavlja politično motivirano ekstremno nasilje, ki ogroža varnost posameznika, držav in mednarodne skupnosti. Teroristična grožnja je tako kompleksna, da že ob nizki intenzivnosti zahteva aktiviranje širokega spektra institucij nacionalnovarnostnih sistemov (Prezelj, 2007) in mednarodnih organizacij, kot so Organizacija združenih narodov (OZN), Evropska unija (EU), NATO, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) itd. Vsaka mednarodna organizacija, ki želi biti relevantna v sodobnem času, je morala razviti protiteroristično agendo. Večinoma je razvoj tovrstne agende in pripadajočih ukrepov potekal vzporedno s krepitvijo grožnje mednarodnega terorizma.

* Dr. Iztok Prezelj, izredni profesor na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

OZN igra posebno vlogo v protiterorističnem omrežju držav, mednarodnih organizacij in drugih akterjev. Ustanovna listina OZN ne omenja terorizma in protiterorističnega delovanja, govori pa splošno o grožnjah mednarodnemu miru in varnosti ter o protiukrepih. Terorizem in protiteroristično delovanje sta se najprej smatrala kot pretežno nacionalna izziva, ki nista veliko prihajala na dnevni red OZN, kar pa se je začelo spreminjati v 80. letih prejšnjega stoletja. Do 90. let je bila Generalna skupščina OZN (GS OZN) primarni akter, ki je svoje delo usmerjal predvsem v sprejemanje normativno pravnega okvirja za boj zoper terorizem in iskanje opredelitve terorizma. Nato se je vključil VS OZN, ki se je osredotočal na specifične dogodke (npr. sestrelitev letala Pan Am, napadi na ameriška veleposlaništva) in uvedel sankcije proti Libiji, Sudanu in Afganistanu (Boulden in Weiss, 2004: 11). Po 11. septembru 2001 je Varnostni svet (VS) OZN sprejel resolucijo S/RES/1368 (2001), s katero priznava pravico Združenih držav Amerike (ZDA) do samoobrambe, nato pa še univerzalno resolucijo S/RES/1373 (2001), ki je vzpostavila sistem protiterorističnega delovanja. 11. september je tako normativno spremenil terorizem v grožnjo mednarodnemu miru in varnosti in posledično je boj proti terorizmu postal ena od prioriteta OZN.

Temeljni problem, ki se na področju protiterorizma postavlja pred OZN, je v tem, kako lahko OZN vzpostavi globalni okvir in opredeli svojo vlogo na področju, kjer so primarni akterji države članice, in koliko se s tem poveča učinkovitost protiterorizma. Cilj tega prispevka je pregledno predstaviti razvoj protiteroristične vloge OZN pred in po 11. septembru (1), predstaviti celovitost pristopa OZN v boju zoper terorizem (2) in izpostaviti nekatere dileme na tem področju (3). Članek zagovarja argument, da se je stanje na področju globalnega protiterorizma izboljšalo zaradi celovitosti in sistematičnosti protiterorističnega delovanja OZN, vendar pa obstajajo še številni sistemski izzivi, ki omogočajo nadaljnje delovanje nevarnih terorističnih skupin in posameznikov.

Vloga OZN v boju zoper mednarodni terorizem v času pred 11. septembrom 2001

Teroristična dejanja so obstajala skozi celotno zgodovino človeštva, vendar pa je do prvega poskusa mednarodnega sistematičnega soočanja s tem problemom prišlo med obema svetovnjima vojnoma. Društvo narodov je mednarodni terorizem definiralo kot mednarodni problem, ki ogroža varnost in mir ter sodelovanje. Tako je bila leta 1937 v Ženevi podpisana Konvencija o preprečevanju in kaznovanju terorizma, vendar nikoli ni bila uveljavljena v praksi (Dimitrijević v Purg, 1997: 49).

Po drugi svetovni vojni se je s problemom terorizma začel ukvarjati OZN, ki je svoje aktivnosti usmerjal predvsem v dve smeri: sprejemanje konkretnih

mednarodnih konvencij za konkretne oblike terorizma in definiranje pojma terorizma (kot oblika splošnega pristopa k problemu). Ključna prelomna točka, ki je povečala vlogo OZN, je bil palestinski teroristični napad na izraelske športnike na olimpijskih igrah v Münchnu leta 1972.

GS OZN je pred 11. septembrom 2001 sprejel naslednje mednarodne konvencije: Letalsko konvencijo (1963), Konvencijo o nezakoniti prisvojitvi letal (1970), Konvencijo o varnosti civilnega letalstva (1971), Konvencijo o zaščiti mednarodno zaščitene osebe (1973), Konvencijo proti jemanju talcev (1979), Konvencijo o fizični zaščiti jedrskega materiala (1980), Letalski protokol (1988), Konvencijo o varnosti pomorske navigacije (1988), Protokol o varnosti naftnih ploščadi (1988), Konvencijo o označevanju plastičnega eksploziva (1991), Konvencijo o boju zoper teroristične bombne napade (1997), Konvencijo o preprečevanju financiranja terorizma (1999). Splošni pregled konvencij pokaže, da vsebujejo kriminalizacijo specifičnih terorističnih dejanj in za vse države podpisnice določajo mednarodne pravne okvire za postopke v primeru takšnih dejanj. Konvencije so bile konkretni odgovor (seveda z določenim časovnim zamikom) na pojavne oblike terorističnega ogrožanja. Tako so se, zaradi konkretnih primerov ugrabitev letal, prve konvencije osredotočale na preprečevanje letalskega terorizma, po primerih ugrabitev talcev (npr. na olimpijskih igrah v Münchnu, 1972) je bila sprejeta Konvencija proti jemanju talcev, po grožnjah glede teroristične uporabe jedrskega materiala je bila sprejeta Konvencija o fizični zaščiti jedrskega materiala, po začetkih uporabe plastičnega eksploziva v teroristične namene je postalo jasno, da je treba označevati eksploziv, zato da bi lahko našli njegov izvor in podobno. V 90. letih je bila sprejeta t.i. "bombna konvencija", ker se izkaže, da je prevladujoča metoda terorizma v podstavljanju bomb na javnih mestih, kjer pride do velikega števila mrtvih. V istem obdobju postane jasno, da se terorizem napaja s strani finančnega kapitala, ki ga lahko poleg držav zagotavljajo tudi nevladne in dobrodelne organizacije, ali pa se sredstva pridobiva s pomočjo trgovanja z drogami. Tako je bila sprejeta Konvencija o preprečevanju financiranja terorizma, ki je med drugim predvidela zamrznitev ali zaplembo tovrstnih finančnih sredstev.

Razprava o mednarodni in univerzalni opredelitvi terorizma izhaja iz želje po enotnem nastopu v boju zoper terorizem, ki pa ne more biti enoten, če vsi akterji ne pojmujejo terorizma enako.¹ Ta težava je prišla do izraza v

¹ *Univerzalna ali splošno sprejeta opredelitev terorizma še danes ne obstaja. Obstaja množica akademskih in praktičnih opredelitev, ki izpostavljajo posamezne značilnosti terorističnega ogrožanja. Laqueur (2004: 8, 22) je v tem smislu ugotavljal, da so težave pri opredeljevanju terorizma, ker obstaja več terorizmov. Tudi Purg (1997: 27) je menil, da pomemben del težav pri definiranju terorizma izhaja iz težnje, da se skuša pod enim pojmom zajeti celotno paleto dejavnosti, ki (praviloma) nimajo veliko skupnih značilnosti. Drugi (npr. Hoffman, 1998: 15, 31; Whittaker, 2003: 7) ugotavljajo, da je terorizem težko opredeliti, ker se je njegov pomen v zgodovini stalno spreminjal. Poleg tega pa je označitev nekega dejanja*

okviru OZN, kjer se države v številnih poskusih niso uspele poenotiti. V razpravah o tem sta se pojavljala dva problema:

- problem vključitve opredelitve državnega terorja v splošno opredelitev terorizma, pri čemer se je normativno urejanje državnega nasilja v času hladne vojne reguliralo bistveno hitreje kot regulacija nasilja s strani nedržavnih akterjev;
- problem občutljivosti predstavnikov držav, ki so se osamosvojile s pomočjo uporniškega delovanja proti okupacijskim silam in njihovim podpornikom. Te je skrbelo, da bi opredelitev terorizma preprečevala pravico boja zoper okupatorja (boja za svobodo) (A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: 51) in omadeževala njihovo preteklost. Veliko protikolonialnih bojev za osamosvojitvev je bilo problematičnih v tem smislu (npr. Indija, Alžirija, Vietnam, Tamilski tigri na Šri Lanki, Palestina) (Boulden in Weiss, 2004: 5).

Posledica nezmožnosti oblikovanja skupne opredelitve terorizma je pripeljala do dokaj nenavadne situacije, v kateri je OZN deloval proti terorizmu brez skupne opredelitve terorizma. Še več, Boulden in Weiss (2004: 4) poudarjata, da je ta problem postavil pod vprašaj samo legitimnost in univerzalnost delovanja OZN.

VS OZN se je začel intenzivneje ukvarjati s terorizmom leta 1989 s sprejetjem resolucije S/RES/635 (1989), ki je razglasila terorizem za grožnjo mednarodnemu miru in varnosti. VS je predvsem sprejemal resolucije o konkretnih terorističnih dogodkih, v katerih je obsojal napadalce, opredelil ukrepe in jih tudi izboljševal. Med glavne ukrepe 90. let sodijo sankcije proti državam, za katere se je smatralo, da so povezane s terorizmom: Libija (1992), Sudan (1996), talibanski režim (1999), kar je potem, leta 2000, preraslo v sankcije tudi proti Al Kaidi. Ta pristop oz. režim se je kasneje dopolnjeval in spreminjal s sprejetjem številnih resolucij. Režim je za države obvezujoč, saj je bil sprejet v skladu s poglavjem VII Ustanovne listine, temelji pa na naslednjih elementih:

- zamrznitev finančnih sredstev, prepoved vstopa in tranzita po državi in embargo na oboroževanje;
- izdelava enotnega seznama posameznikov in združb (organizacij), osumljenih sodelovanja pri terorističnih dejavnostih;
- Odbor 1267, ki, na zahtevo držav in mednarodnih organizacij, posodablja omenjeni seznam in nadzira uresničevanje sankcij s strani držav članic (The Al-Qaida/Taliban Sanction Regime, 2007).

kot terorističnega dejanja v veliki meri vrednostna (subjektivna) sodba, saj je odvisna od našega odnosa do terorističnega oziroma nasilnega dejanja in njegovih izvajalcev.

Uvrščanje na seznam se izvede na predlog države in v skladu z definicijo povezanosti z Al Kaido, bin Ladnom ali Talibanom po resoluciji S/RES/1617 iz leta 2005, ki vključuje sodelovanje pri financiranju, načrtovanju, pripravljanju ali izvajanju terorističnih aktivnosti, dobavljanju ali prodajanju orožja, novačenju ali podobnemu podpiranju zgoraj navedenih akterjev (prav tam). Leta 2009 je OZN razločil sankcijski režim proti Al Kaidi in proti Talibanom. V sredini leta 2015 je bilo na listi 228 posameznikov in 72 združb oziroma organizacij (Security Council Committee Pursuant to Resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011), 2015). Seznam je javno objavljen na internetu,² prav tako so objavljeni nekateri razlogi za uvrstitev na listo. Države so dolžne aktivno sodelovati pri oblikovanju seznama.

Milenijska deklaracija je v letu 2000 zastavila in poudarila cilj skupne akcije proti mednarodnemu terorizmu in pristopu k vsem relevantnim mednarodnim konvencijam (UN Millenium Declaration, 2000). Deklaracija je spodbudila skupna prizadevanja za reševanje globalnih razvojnih in varnostnih problemov ter izpostavila pomen večje učinkovitosti, z večjim sodelovanjem med državami in tudi med akterji v sistemu OZN.

Povečana vloga OZN v boju zoper mednarodni terorizem po 11. septembru 2001

Teroristični napad na Svetovni trgovinski center (*World Trade Center*) in Pentagon leta 2001 je bil praktično prvi globalno organizirani napad s popolnoma globalnimi posledicami. Kompleksne posledice tega terorističnega napada je tako moč opaziti v razsežnostih gospodarskega, vojaškega, političnega, kriminalnega, okoljskega, zdravstvenega, kulturnega, identitetskega in informacijskega ogrožanja varnosti (Prezelj, 2002). Po 11. septembru se je povečala vloga OZN v boju zoper mednarodni terorizem, kar se še posebej nanaša na povečano vlogo VS ZN.

OZN je na napad odreagirala hitro: Francija je že 12. septembra predstavila resolucijo, ki jo je VS ZN sprejel kot S/RES/1368 (2001), ki je obsodila napad in odprla možnost, da Washington oblikuje vojaško koalicijo proti talibanskemu režimu v skladu z načelom samoobrambe. S tem je VS ZN sprejel interes ZDA za pravico do samoobrambe v skladu z 51. členom Ustanovne listine, vendar pa se je hkrati odrekel nadaljnji lastni akciji glede uporabe sile. Ni pa bilo jasno, kje se samoobramba konča (Boulden in Weiss, 2004: 7-11). Resno se namreč kaže vprašati, ali je v primeru Afganistana bilo odstavljanje talibanskega režima in zamenjava slednjega z bolj demokratičnim bilo upravičeno, saj je ta aktivnost presegala uporabo vojaške sile za uničenje teroristične infrastrukture (Schrijver, 2004: 63). 28. septembra 2001

² Dostopen prek <https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/un-sc-consolidated-list> (24. 1. 2016).

je VS ZN sprejel še resolucijo S/IRES/1373 (2001), ki v skladu s VII. poglavjem Ustanovne listine zavezuje članice, da ukrepajo proti terorizmu na različnih področjih. Novost je bila v tem, da so novo resolucijo morale spoštovati vse države članice OZN, medtem ko so konvencije morale spoštovati le vse podpisnice. V skladu s to resolucijo je Varnostni svet ustanovil tudi Protiteroristični odbor (*Counter-terrorism Committee* – CTC), v katerem deluje vseh 15 članic VS ZN in njegov izvršilni direktorat, ki ima 40 zaposlenih strokovnjakov. Za področje orožja za množično uničevanje je bila sprejeta resolucija S/IRES/1540 (2004) (ter z njo povezan implementacijski odbor 1540), s katero se zahteva od držav, da preprečijo nedržavnim akterjem pridobitev, proizvodnjo in transport orožja za množično uničevanje (glej Security Council Actions to Counter Terrorism, 2015).

Takoj po 11. septembru je GS OZN prav tako obsodila napad in terorizem, v nadaljevanju pa je ohranjala svoj fokus na oblikovanje normativnega okvira za boj proti terorizmu, hkrati pa je začela ustanavljati tudi delovne odbore. Tako je sprejela naslednje nove konvencije: Protokol h konvenciji o nezakoniti prisvojitvi letal (2010), Protokol h konvenciji o varnosti pomorske navigacije (2005), Konvencijo za zatiranje jedrskega terorizma (2005) in novo Konvencijo o zatiranju nezakonitih posegov v mednarodno civilno letalstvo (2010). Danes ima OZN 14 univerzalnih konvencij in 4 protokole. Velik vpliv 11. septembra se pokaže tudi na stopnji ratificiranja oziroma pristopanja k konvencijam. Denimo, Konvencijo o preprečevanju financiranja terorizma (1999) sta pred tem napadom ratificirali le Velika Britanija in Uzbekistan, v nekaj letih po napadu pa še večina preostalih držav (do leta 2016 je konvencijo ratificiralo kar 187 držav). Konvencijo o boju zoper teroristične bombne napade (1997) je ratificiralo le 20 držav pred 11. septembrom, v nekaj letih po tem dogodku je konvencijo ratificiralo skupaj že 168 držav. Dinamika ratificiranja po 11. septembru pa je oživela tudi pri starejših konvencijah. Denimo, Konvencijo o zaščiti mednarodno zaščitenih oseb, vključno diplomatskih predstavnikov (1973), je v nekaj letih po omenjenem dogodku ratificiralo še več kot 70 držav, kar je privedlo do skupne številke 178 ratifikacij. Leta 2015 je konvencijo ratificirala celo politična entiteta Palestina. V letu 2015 so se države članice tudi pogajale o sprejetju celovite konvencije o mednarodnem terorizmu, ki bi dopolnila obstoječe konvencije in instrumente.

Po 11. septembru je tarča terorističnih napadov postal tudi OZN. Leta 2003 so teroristi napadli objekt OZN v Bagdadu, kjer je organizacija na različne načine pomagala iraškemu ljudstvu in iraški vladi, da obnovi državno suverenost. Generalni sekretar je po tem napadu pozval, naj se okrepi varnost osebja OZN (*Secretary-General's Address to the General Assembly, 2003*). Al Kaida je, kot globalno teroristično omrežje, izpostavila OZN kot ključno oviro pri doseganju njenih ciljev in ga opredelila kot enega

izmed sovražnikov (A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: 48).

Izkazalo se je, da OZN ne potrebuje samo konkretnih ukrepov, temveč tudi reforme v luči boljšega protiterorističnega delovanja. Problem je namreč v tem, da je bil OZN zasnovan v drugačnih časih za manj kompleksne potrebe. Nekdanji generalni sekretar OZN, Kofi Annan, je tako leta 2003 ustanovil Visoki panel za oceno groženj, izzivov in sprememb za OZN. Cilj panela je bil oblikovati predloge za izboljšanje učinkovitosti skupnih ukrepov OZN proti novim grožnjam in izzivom. Razlog za oblikovanje tega panela je bilo njegovo osebno prepričanje, da je milenijski konsenz o globalni solidarnosti in kolektivni varnosti ogrožen v luči novih groženj varnosti (kar se je še posebej nanašalo na terorizem in ogrožanje z orožjem za množično uničevanje). Teroristični napadi 11. septembra so poleg tega pokazali, da države in institucije kolektivne varnosti niso vzdrževale korak s spreminjajočimi se grožnjami. Panel je ugotovil zmanjševanje vitalnosti GS OZN pri soočanju z aktualnimi grožnjami, premajhno proaktivnost VS OZN in premajhno izkoriščanje sodelovanja z drugimi regionalnimi organizacijami. Panel je poudaril, da terorizem napada ključne vrednote Ustanovne listine: spoštovanje človekovih pravic, vladavino prava, pravila vojskovanja, ki ščitijo civiliste, toleranco med ljudmi in državami in mirno reševanje konfliktov. Terorizem cveti ravno v okoljih, kjer vladajo obup, poniževanje, politično nasilje, ekstremizem in zloraba človekovih pravic, prav tako pa tudi v okoljih regionalnih konfliktov, tuje okupacije in nezmožnosti držav, da zagotavljajo red in mir. Panel je predlagal naslednje oblike pomoči državam: povečati operativno pomoč državam (namesto samo tehnične pomoči) s strani protiterorističnega izvršnega direktorata (*Counter-terrorism Executive Directorate*), ustanoviti mehanizem financiranja graditve zmogljivosti držav in VS OZN bi moral vnaprej določiti, kakšne sankcije bodo doletele države, ki ne bodo uresničevale globalnih obvezujočih sklepov (*sanctions for states for non-compliance*) (A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: 4–51).

Po 11. septembru je OZN zaznal naraščajočo grožnjo terorizma, ki jo je opredelil kot univerzalno. Generalni sekretar je opozoril na strah, da bi lahko en sam teroristični napad spremenil naš svet za vedno (In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, 2005: 26).

Celovitost pristopa zoper mednarodni terorizem

Prvi pomemben korak k celovitemu pristopu je OZN naredil takoj po 11. septembru z resolucijo 1373, ki je državam naložila obvezno izvajanje širokega spektra ukrepov, kot so kriminalizacija teroristov in sodelujočih,

zamrznitev financ, odrekanje podpore, onemogočanje zatočišča, preprečevanje uporabe lastnega ozemlja, obvezen kazenski pregon, preprečevanje gibanja z učinkovitim mejnim nadzorom, izmenjava operativnih informacij, mednarodno bilateralno in multilateralno sodelovanje, sprejetje in uresničevanje mednarodnih konvencij in preprečevanje zlorabe statusa beguncev s strani teroristov. Resolucija je izpostavila tudi potrebo po koordinaciji ukrepov na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni z namenom krepite globalnega odzivanja (S/RES/1373(2001)). Protiteroristični odbor (CTC) je dobil naslednje naloge: zagotavljanje tehnične pomoči državam (npr. tudi pravna in finančna pomoč, povezovanje donatorjev z iskalci pomoči prek posebne vzajemne podatkovne baze), oblikovanje celovitih in preglednih poročil o stanju v državah, oblikovanje in prenos najboljših praks (podatkovne baze z različnimi dokumenti) in izvajanje obiskov v državah z namenom ocenjevanja, usklajevanje pomoči, izvajanje vodenje dialoga ipd. (Security Council - Counter-terrorism Committee, 2015). Ti obiski držav se izvajajo skupaj z nekaterimi drugimi mednarodnimi organizacijami, kar je zelo pomembno za celovito odzivanje na terorizem. V sklopu spodbujanja tesnega sodelovanja Protiterorističnega odbora z drugimi mednarodnimi in regionalnimi varnostnimi organizacijami potekajo večji sestanki, na katerih sodeluje več deset mednarodnih organizacij. Leta 2003 so se tako mednarodne organizacije odločile, da bodo povečale izmenjavo informacij o pravilih, standardih in dobrih praksah, da se bodo izogibale podvajanju ter osredotočale na cilje, za katere so najbolj kompetentne (Security Council - Counter-terrorism Committee, 2015).

Pomemben korak k celovitosti OZN in njegovega protiterorističnega delovanja je bilo poročilo Visokega panela o grožnjah, izzivih in spremembah. Ključno sporočilo poročila je, da moramo oblikovati celovit sistem kolektivne varnosti, ki se bo učinkovito spopadal z novimi in starimi grožnjami in zagotavljal varnost vsem: revnim in bogatim ter močnim in šibkim. Poročilo tudi večkrat ugotavlja, da so grožnje in ranljivosti med seboj povezane, da učinkovitosti ni mogoče doseči z izoliranimi institucijami, katerih aktivnosti se podvajajo, da morajo biti naše strategije celovite ter da morajo institucije preseči svoje ozke poglede in se naučiti sodelovanja z drugimi (A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: vii, xi, 1-18). Poročilo panela ugotavlja, da je kolektivno prizadevanje proti terorizmu včasih ovirano s strani ozkih pristopov, ki se osredotočajo le na vojaške, policijske in obveščevalne protiteroristične ukrepe. Zato je panel predlagal oblikovanje globalne in celovite protiteroristične strategije, ki se bo osredotočila tudi na reševanje temeljnih vzrokov za terorizem, okrepila države in zagotavljala temeljne človekove pravice (A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: 48-9). Poleg tega je panel izpostavil, da OZN ne more celovito pristopiti k boju zoper terorizem, če ne oblikuje

opredelitve terorizma. Ravno ta nezmožnost je vplivala na moralno avtoriteto OZN na tem področju: OZN ni mogel legitimno zagovarjati stališča, da terorizem nikoli ne bo sprejemljiva taktika, tudi v primerih samoobrambe. Zato je sprejem opredelitve terorizma politična nujnost. Panel je predlagal, da se v okviru GS OZN sprejme naslednja opredelitev terorizma, ki debato preusmeri na golo dejstvo in prepoved ubijanja civilistov:

“Terorizem so vsa dejanja, ki želijo povzročiti smrt ali resne telesne poškodbe civilistom ali nevojskujočim se osebam (non-combatants) in katerih namen je prestrašiti prebivalstvo ali prisiliti vlade oziroma mednarodne organizacije, da sprejmejo ali ne sprejmejo določene ukrepe”.
(A More Secure World: Our Shared Responsibility, 2004: 51–2)

Pri tem pa veljajo za terorizem tudi vsa dejanja, ki so opredeljena v 12 zadevnih konvencijah in v drugih dokumentih OZN. Posledično so leta 2005 voditelji držav na svetovnem srečanju prvič sprejeli jasno in nedvoumno obsodbo terorizma v vseh oblikah, s strani kogarkoli, kjerkoli in zaradi kakršnihkoli namenov. Poleg tega so se zavezali, da bo treba sprejeti skupno opredelitev terorizma (UN Action to Counter terrorism, 2015).

Generalni sekretar OZN je ob prvi obletnici terorističnega napada v Madridu predlagal oblikovanje celovite protiteroristične strategije OZN, ki temelji na petih stebrih:

- odvrčanje ljudi od uporabe ali podpore terorizma (*dissuade*);
- onemogočanje dostopa teroristom do finančnih sredstev in materialov (*deny*);
- odvrčanje držav, da bi podpirale terorizem (*deter*);
- razvoj zmogljivosti za poraz terorizma (*develop*) in
- obramba človekovih pravic (*defense*) (“v boju zoper terorizem ne smemo nikoli kompromitirati človekovih pravic”) (In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, 2005: 26).

Leta 2006 je bila v GS OZN, na osnovi konsenza med svetovnimi voditelji v obliki resolucije, sprejeta globalna protiteroristična strategija, ki povezuje različne aktivnosti OZN v skupni strateški in operativni okvir. Gre za prvi takšen konsenz v zgodovini. Strategija opredeljuje terorizem kot eno od najresnejših groženj mednarodnemu miru in varnosti. Namen uresničevanja strategije je zagotoviti celovit, koordiniran in konsistenten odziv na terorizem na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni. Strategijo naj bi uresničevale države in mednarodne organizacije, prav tako pa naj bi se vključevale nevladne organizacije in civilna družba. Države članice OZN so zavezane, da nedvoumno obsodijo terorizem v vseh oblikah, da preprečujejo terorizem in se borijo zoper to grožnjo, postanejo podpisnice mednarodnih

konvencij in jih uresničujejo v medsebojnem sodelovanju (The UN Global Counter-terrorism Strategy, 2006: 288). Naslednja slika prikazuje temeljne elemente strategije, ki odražajo celovitost pristopa.

*Slika 1: KLJUČNI STEBRI GLOBALNE PROTITERORISTIČNE STRATEGIJE
(povzeto po The UN Global Counter-terrorism Strategy, 2006).*

Ukrepi glede vzrokov za terorizem	Ukrepi za preprečevanje terorizma in boj zoper terorizem	Ukrepi za graditev državnih kapacitet za preprečevanje in boj zoper terorizem	Ukrepi za zagotovitev spoštovanja človekovih pravic in vladavine prava kot osnov boja proti terorizmu
Uporabljati zmogljivosti OZN za preprečevanje konfliktov: pogajanja, mediacijo, sodno reševanje sporov, mirovne operacije, operacije za gradnjo miru	Vzdržati se organiziranja, spodbujanja, omogočanja, sodelovanja, financiranja ali toleriranja terorističnih aktivnosti in ukrepati proti uporabi lastnega ozemlja za teroristične izpostave, usposabljanja ali pripravo napadov	Veliko vlagati v izgradnjo državnih kapacitet za protiterorizem, ki so ključne	Poudarjati, da učinkovita protiteroristična dejavnost in zaščita človekovih pravic nista konfliktna, temveč komplementarna cilja
Podpirati programe OZN in pobude za promocijo dialoga, tolerance in medcivilizacijskega, medkulturnega in medreligijskega razumevanja	Onemogočanje zatočišč za teroriste, sodelovanje pri njihovem pregonu ali izročitvi	Spodbujati države in zasebni sektor k prostovoljnemu sodelovanju pri aktivnostih OZN	Države morajo zagotoviti, da so vsi sprejeti ukrepi v skladu z obveznostmi po mednarodnem pravu, še posebej s pravom človekovih pravic, zaščite beguncev in mednarodnim humanitarnim pravom
Promovirati kulturo miru, pravičnosti, človekovega razvoja, etnične, nacionalne in verske tolerance	Okrepiti sodelovanje in koordinacijo med državami pri izmenjavi točnih podatkov in pregonu kaznivih dejanj, povezanih s terorizmom	Deliti najboljše prakse med državami in drugimi akterji	
Uresničevanje Milenijskih razvojnih ciljev (npr. za odpravo revščine, trajnostni razvoj ipd.)	Preverjati, da prosilci za azil niso bili predhodno vpleteni v teroristične aktivnosti	Ustanoviti primerne mehanizme, ki bodo racionalizirali potrebe po poročanju organom OZN in s tem preprečevali podvajanje zahtev za poročanje	
Zagotavljati pomoč žrtvam terorizma in njihovim družinam ³	Spodbujati regionalne organizacije, da vzpostavijo ali okrepijo protiteroristične aktivnosti	Spodbuditi izmenjavo informacij in tehnično pomoč med državami. V tem smislu tudi izboljšati koherentnost in učinkovitost tehnične pomoči	

³ OZN je vzpostavila spletno stran, kjer so evidentirane vladne in nevladne organizacije in deloma tudi njihova pomoč, ki jo nudijo žrtvam terorizma (informacije prek www.un.org/victimsofterrorism/en (31. 1. 2016)).

Ukrepi glede vzrokov za terorizem	Ukrepi za preprečevanje terorizma in boj zoper terorizem	Ukrepi za graditev državnih kapacitet za preprečevanje in boj zoper terorizem	Ukrepi za zagotovitev spoštovanja človekovih pravic in vladavine prava kot osnov boja proti terorizmu
	Spodbuditi države, da uresničujejo mednarodne standarde s področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma	Spodbuditi druge mednarodne organizacije, da sodelujejo z državami v boju zoper terorizem, npr. UNODC, IMF, WB, IAEA, WHO, ICAO	
	Izboljšati nadzor meja s ciljem preprečevanja gibanja teroristov in odkrivanja nedovoljenega tihotapljenja orožja, eksplozivov, JKB orožij ali snovi	Identificirati in deliti dobre prakse za preprečevanje terorističnih napadov na najbolj ranljive tarče	
	Okrepiti koordinacijo mehanizmov za odzivanje na teroristično uporabo jedrskega, radiološkega, kemičnega ali biološkega orožja		
	Okrepiti varnost in zaščito ranljivih infrastrukturnih tarč in javnih krajev		

GS OZN spremlja implementacijo strategije, prav tako tudi Generalni sekretar. Leta 2014 je bil izveden že četrti pregled uresničevanja strategije. Generalni sekretar je pohvalil napredek pri implementaciji in poudaril nujnost razvoja nacionalnih in regijskih implementacijskih načrtov (General Assembly Actions to Counter Terrorism, 2015). Generalni sekretar je za potrebe uresničevanja strategije tudi ustanovil Protiteroristično implementacijsko skupino (*CT Implementation Task Force*), ki predvsem skrbi za koordinacijo in koherentnost vseh aktivnosti OZN na področju protiterorizma. Ta skupina tudi povezuje vse aktivnosti OZN z relevantnimi aktivnostmi drugih mednarodnih organizacij iz sistema OZN, kot so, denimo, Mednarodna agencija za jedrsko energijo (*International Atomic Energy Agency* - IAEA), Mednarodna agencija za civilno letalstvo (*International Civil Aviation Organization* - ICAO), Mednarodni denarni sklad (*International Monetary Fund* - IMF), Mednarodna organizacija za pomorstvo (*International Maritime Organization* - IMO), INTERPOL, Program OZN za razvoj (*United Nations Development Programme* - UNDP), Svetovna banka (*World Bank* - WB), Svetovna zdravstvena organizacija (*World Health Organization* - WHO), Urad OZN za droge in kriminal (*United Nations Office on Drugs and Crime* - UNODC). Skupina vodi delovne skupine iz velikega števila področij, ki jih omenja strategija.

Za celovitost pristopa OZN k terorizmu je zelo pomembno, da se protiteroristično delovanje povezuje z razreševanjem dolgotrajnih konfliktov (npr. v Palestini, korejskemu polotoku in Kašmirju), da se doktrina "odgovornost zaščititi" (*responsibility to protect*) civilno prebivalstvo (z vojaškimi sredstvi) razvija tudi glede na zaznavanje grožnje terorja za prizadete prebivalce držav in da se protiterorizem uvršča v spekter povezanih prizadevanj za varnost, razvoj in človekove pravice.⁴

Sklep

OZN se je v svoji preteklosti soočal s številnimi izzivi na področju protiterorizma. V sklepnem delu tega besedila izpostavljam štiri ključne izzive, ki odražajo temeljne dileme globalnega protiterorističnega delovanja in priporočila oziroma vizijo za njihovo razreševanje. Celotna zgodba tega sklepnega dela se vrti okrog problema učinkovitosti protiterorizma, implementacije ukrepov OZN in njihove legitimnosti.

Prvi izziv je torej v učinkovitosti protiterorističnih ukrepov in hkratnem spoštovanju človekovih pravic. To je ključna dilema vseh držav, ki pa se je prenesla tudi v OZN. Praksa je pokazala, da terorizem ogroža človekovo pravico do življenja, hkrati pa države, v boju zoper terorizem, včasih kršijo ali omejujejo druge človekove pravice. Jasno je, da lahko vlade omejijo človekove pravice v času kriz, vendar mora to biti proporcionalno in začasno. Flynn (2007: 374) izpostavlja, da je paradoksalno to, da lahko teroristične skupine ohranjajo svoj obstoj ravno zaradi nasilnega in grozovitega protiterorizma s strani vlad. Tipičen primer dileme na ravni OZN se je izpostavil v zvezi z globalno teroristično listo, seznamom, ki ga vodi VS OZN. Slednji je oblikoval obvezujoč sankcijski režim proti Al Kaidi in talibanskemu režimu v skladu s VII. členom Ustanovne listine, ki pa bistveno presega tipične sankcije in tudi vlogo samega VS ZN. Gre za pametne sankcije, ki se osredotočajo neposredno na posameznike, vendar pa so ustvarile naslednje probleme:

- Z netransparentno uvrstitvijo posameznikov na sankcijski seznam je kršena njihova pravica do poštenega zaslišanja in sojenja (*fair hearing*). Državam najprej sploh ni bilo treba pojasniti razlogov za uvrstitev posameznikov na listo. Takoj po 11. septembru je največ predlogov prišlo s strani ZDA in to brez pojasnil in dokazov, Odbor 1267 pa ni imel kriterijev glede uvrščanja na seznam.
- Mnogokrat je prišlo do napak pri črkovanju imen ali do povsem napačnega uvrščanja oseb na seznam. Na začetku ni bilo določeno, kako v

⁴ Generalni sekretar je v svojem konceptu reforme k celovitemu pristopu k varnosti poudarjal, da naša družba ne more uživati razvoja brez varnosti, obeh dobrin pa tudi ne more biti brez človekovih pravic (In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, 2005: 6).

primeru napak posameznike izbrisati iz liste, kar je nekaterim povzročilo veliko škodo. Leta 2002 pa je bilo določeno, da se morajo posamezniki pritožiti lastnim vladam, torej vladam, ki so jih uvrstile na seznam (Hudson, 2007).

Tako poglobljene sankcije so alarmantne še posebej v luči odsotnosti univerzalne definicije terorizma (Hudson, 2007: 223). Problem je tudi v tem, da VS OZN ni zadosti nevtralen pri izvajanju kvazi sodnih pooblastil. Proces vključitve oseb na seznam ni enak javnemu sodnemu procesu (Bianchi, 2007: 906). Uresničevanje tega režima s strani EU je povzročilo tudi težave za to mednarodno organizacijo. Pojavil se je problem poseganja v človekove pravice, ker ima EU višji standard človekovih pravic kot OZN (Leonard in Kaunert, 2012).

Po številnih problemih glede uvrščanja na seznam in odstranjevanja oseb z njega je OZN oblikoval kontaktno točko, na katero se lahko obrnejo prizadeti posamezniki (poleg kontaktnih točk v svojih državah). OZN je uvedel tudi standard uvrščanja na seznam in brisanja z njega (The Al-Qaida/Taliban Sanction Regime, 2007). Poleg tega je Varnostni svet ustanovil Pisarno Ombudsmana (*Office of Ombudsperson*), ki sodeluje z odborom pri obravnavi zahtev po izbrisu iz seznama.

Naloga OZN v prihodnje je, da uravnoteži vse varnostne ukrepe z zagotavljanjem človekovih pravic. To uravnoteženje najprej velja za ukrepe, ki jih sprejmejo organi OZN in jih potem morajo izvajati države članice. Tukaj gre za združevanje delovanja OZN na dveh področjih: protiteroristično varnostno delovanje in zagotavljanje človekovih pravic. To pomeni, da bi morali zagotoviti integracijo človekovih pravic v vse protiteroristične varnostne ukrepe. Ustanovna listina OZN je primerna podlaga za to, saj se ukvarja tako z varnostjo kot tudi s človekovimi pravicami. Nato pa morajo države dodatno interpretirati vse protiteroristične sklepe OZN še same, v luči mednarodnih konvencij o človekovih pravicah. OZN bo sicer vedno omejen pri nadziranju implementacije protiterorističnih ukrepov in spoštovanja človekovih pravic, vendar je skrb za to treba integrirati v vse ukrepe OZN.

Drugi izziv je vezan na problem razširjene vloge VS OZN kot stalnega zakonodajalca na področju protiterorizma. VS OZN je vsa mednarodna teroristična dejanja označil za grožnjo mednarodnemu miru in varnosti ter uvedel stalne protiukrepe pod VII. poglavjem, ki jih morajo države upoštevati v notranjem pravnem redu. S tem pa je 15 držav članic VS ZN začelo igrati vlogo splošnega zakonodajalca (in ne samo zakonodajalca na področju miru in varnosti), kar pa je problematično. Neenakomerna zastopanost držav pri tem odpira probleme z legitimnostjo in posledično z implementacijo. Dodaten problem je stalnost ukrepov VS ZN, saj so ukrepi pod VII.

poglavjem tradicionalno namenjeni obvladovanju časovno omejenih groženj miru in varnosti. Tudi vsi drugi krizni ukrepi, ki jih lahko sprejemajo države članice, so začasne narave ali pa trajajo le do takrat, ko sta mednarodni mir in varnost ogrožena. Na ta način se VS OZN postavlja kot nosilec svetovnega vladanja (Bianchi, 2007: 884–91). Na primer, fokus protiterorističnih sankcij je cel svet (saj se posamezniki lahko nahajajo kjerkoli) in sankcije veljajo v nedogled oziroma vsaj dokler jih VS OZN ne prekliče (Hudson, 2007).

Vizija za OZN je potemtakem lahko v tem, da so vsi protiteroristični ukrepi začasni. S tem se izognemo vzpostavljanju neskončnih kriznih razmer. Ni samoumevno, da bo takšne ukrepe VS ZN enkrat preklical. Po drugi strani pa se moramo vprašati glede globalnih ciljev v boju zoper terorizem in končnosti boja zoper terorizem.

Tretji izziv predstavlja implementacija sprejetih ukrepov. Problem implementacije protiterorističnih sklepov izhaja iz številnih vzrokov. Države so v različnih položajih glede implementacije: nekatere so morale najprej izvesti pravne in administrativne spremembe, nekatere so vpletene v vojne ali pa se borijo z veliko revščino, kar pomeni, da nimajo virov za implementacijo, nekatere enostavno ne želijo implementirati, nekatere vidijo protiteroristične ukrepe OZN kot rezultat prevelikega vpliva ZDA na VS OZN in želijo ta vpliv uravnotežiti (Kramer in Yetiv, 2007: 424–6). Poleg tega VS OZN in Protiteroristični odbor nimata dovolj virov in zmogljivosti za celovit nadzor implementacije (prav tam; Bianchi, 2007: 903). Problem implementacije je tudi posledica neobstoja skupne opredelitve terorizma. Denimo, obe ključni resoluciji po 11. septembru (1368 in 1373) sta bili napisani brez opredelitve terorizma, kot da bi bilo povsem jasno na kaj se terorizem nanaša. S tem je interpretacija terorizma postala v bistvu neomejena (Boulden in Weiss, 2004: 12). Tudi globalna strategija boja proti terorizmu ne sloni na skupni opredelitvi tega pojma. Kramer in Yetiv (2007: 425) celo ugotavljata, da države članice pragmatično uživajo v dejstvu, da ne obstaja univerzalna definicija terorizma, ker lahko pri implementaciji terorizem razumejo kot želijo. Posledice neimplementacije ukrepov OZN pa se kažejo v izgubi milijonov življenj, ki bi jih lahko bili rešili, in velikega števila svoboščin, ki bi jih lahko bili ohranili. Posledično bomo živeli v bolj nevarnem svetu (In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All, 2005: 23).

OZN torej čaka ključna naloga izboljšanja implementacije lastnih protiterorističnih sklepov. Tukaj pa se lahko najprej vprašamo o pravih namenih same organizacije, saj bi tehnično gledano moralo že priti do sankcij proti državam, ki ne uresničujejo pravno obvezujočih nalog OZN. Takšnih sankcij ni, ker se je OZN odločil za mehko izboljševanje uresničevanja sklepov, vendar pa gre to spet na račun kredibilnosti in legitimnosti same organizacije.

Končno, problem je tudi v koordinaciji širokega spektra protiterorističnih

ukrepov. Globalna protiteroristična strategija je opredelila širok nabor protiterorističnih ukrepov. Tako širok pristop in sama narava mednarodnega terorizma, sta privedla do vključenosti vseh pomembnejših mednarodnih organizacij, vseh držav, številnih državnih organov iz sistemov nacionalne varnosti in širše ter številnih nedržavnih institucij. Vsi pomembnejši organi OZN imajo vsaj posredno protiteroristično vlogo. Vsi navedeni imajo ločene, vendar med seboj povezane protiteroristične naloge. Bredel (2010: 65) opozarja, da so protiteroristične strategije OZN še delo v razvoju in, da mora biti OZN pozoren glede vstopanja kratkoročnih protiterorističnih logik na področje dolgoročnega preprečevanja konfliktov. Bredel opozarja, da bi bila integracija preventivnih in razvojnih aktivnosti v protiterorizmu napačna, saj bi privedla do razočaranja nad OZN. Po njegovem je mesto dolgoročnega preprečevanja konfliktov na političnoekonomskem področju in s tem povezanim odpravljanjem neenakosti ter povečevanjem dostopa do virov. Cortright (2005) predlaga povezovanje med mednarodnimi razvojnimi programi in protiterorizmom. Problem teh predlogov je v tem, da veliko povezovalnih idej razume integracijo ukrepov v kompetitivnem smislu: katero področje se uvrsti pod katero področje.

Zastavlja se vprašanje, kako je sploh mogoče koordinirati globalno protiteroristično delovanje. OZN je veliko naredil za izboljšanje koordinacije znotraj svojega sistema, med državami in pa med mednarodnimi organizacijami. Vendar pa je pojav terorizma tako kompleksen, da je praktično treba povezati celoten svet v vseh njegovih aspektih. Popolna globalna uskladitev vseh protiterorističnih ukrepov je nemogoča. Je v bistvu ideal, ki mu OZN mora slediti. Hkrati pa ne sme javno priznati, da gre za ideal, saj bodo številne države to razumele kot izgovor za neuresničevanje ali pa pomanjkljivo uresničevanje ukrepov. V tem smislu lahko potrdim argument, da se je stanje na področju globalnega protiterorizma dokaj izboljšalo, zaradi celovitosti in sistematičnosti protiterorističnega delovanja OZN, vendar pa obstajajo še številni sistemski izzivi, ki omogočajo nadaljnje delovanje nevarnih terorističnih skupin in posameznikov.

OZN je ključna institucija, ki narekuje globalno delovanje proti skupni grožnji terorizma. OZN po eni strani deluje v smeri oblikovanja globalne družbe, ki temelji na vrednotah mirnega reševanja konfliktov, varnosti, svobode in človekovih pravic. Po drugi strani pa se izpostavlja kot ključen globalni politični akter, ki ustvarja normativno podlago za operativne protiteroristične dejavnosti. Zaenkrat ni videti, kako bi lahko OZN prevzel vlogo operativnega akterja v boju zoper terorizem, saj je v tem smislu ključna vloga držav članic. V bistvu je domet OZN na tem področju popolnoma določen z voljo držav članic. Četudi je vs OZN prevzel ključno vlogo na področju protiterorizma, pa se mora del protiterorističnih aktivnosti obdržati tudi v okviru GS OZN, saj bodo protiteroristični ukrepi tako imeli večjo legitimnost.

LITERATURA

- Bianchi, Andrea (2007): Assessing the Effectiveness of the UN Security Council's Anti-terrorism Measures: The Quest for Legitimacy and Cohesion. *The European Journal of International Law*, let. 17 (5): 881-919.
- Boulden, Jane in Thomas Weiss (2004): Whither Terrorism and the United Nations? V Jane, Boulden in Thomas Weiss (ur.), *Terrorism and the UN: Before and after September 11*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Bredel, Ralf (2010): The UN's Long-term Conflict prevention Strategies and the Impact of Counter-terrorism. *International Peacekeeping*, 10 (2): 51-70.
- Cortright, David (2005): Can the UN battle Terrorism Effectively? *USA Today Magazine*, January.
- Flynn, Edward J. (2007): The Security Council's Counter-terrorism Committee and Human Rights. *Human Rights Law Review*, let. 7 (2): 371-84.
- Hoffman, Bruce (1998): *Inside Terrorism*. London: Victor Gollanz.
- Hudson, Andrew (2007): Not a Great Asset: The UN Security Council's Counter-terrorism Regime: Violating Human Rights. *Bekery Journal of International law*, let. 25 (2): 203-27.
- Kramer, Hilde H. in Steve Yetiv (2007): The UN Security Council's Response to Terrorism: Before and After September 11, 2001. *Political Science Quarterly*, let. 122 (3): 409-29.
- Laqueur, Walter (2004): *No End to War: Terrorism in the Twenty-First Century*. London: Continuum.
- Leonard, Sarah in Christian Kaunert (2012): Between a Rock and a Hard Place: The EU's Financial Sanctions against Suspected Terrorists, Multilateralism and Human Rights. *Cooperation and Conflict*, let. 47 (4): 473-94.
- Prezelj, Iztok (2002): Kompleksno ogrožanje varnosti in nastajanje kompleksnih kriz: analiza primera terorističnih napadov na Svetovni trgovinski center v New Yorku in Pentagonu. V Marjan, Malešič (ur.), *Nacionalna in mednarodna varnost*. Ljubljana: Založba FDV.
- Prezelj, Iztok (2007): Teroristična dimenzija ogrožanja nacionalne varnosti. V Iztok, Prezelj (ur.), *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, str. 79-102.
- Purg, Adam (1997): *Boj proti mednarodnemu terorizmu*, Ljubljana: VPVŠ.
- Schrijver, Nico (2004): September 11 and Challenges to International Law, V Jane, Boulden in Thomas Weiss (ur.), *Terrorism and the UN: Before and after September 11*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Whittaker, David (2003): *The Terrorism Reader*. New York: Routledge.

VIRI

- A More Secure World: Our Shared Responsibility (2004): Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. New York: United Nations.
- General Assembly Actions to Counter terrorism (2015): Dostopno prek www.un.org/en/terrorism/ga.shtml (6. 8. 2015).
- In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All (2005): Report of the Secretary-General, 3/A/59/2005.

- Secretary-General's Address to the General Assembly (2003). 23. 9. 2003, New York. Dostopno prek www.un.org/apps/sg/printsstats.asp?nid=517 (5. 11. 2003).
- Security Council Counter-terrorism Committee (2015). Dostopno prek www.un.org/en/sc/ctc (11. 8. 2015).
- Security Council Actions to Counter Terrorism (2015). Dostopno prek www.un.org/en/terrorism/securitycouncil.shtml (6. 8. 2015).
- Security Council Committee pursuant to Resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011) (2015). Dostopno prek www.un.org/sc/committees/1267/information.shtml (11. 8. 2015).
- The Al-Qaida/Taliban Sanction Regime (2007). Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, United Nations, 29. 10.
- The UN Global Counter-terrorism Strategy (2006). Resolution adopted by the General Assembly, A/RES/60/288, 20.9.
- UN Action to Counter terrorism (2015). Dostopno prek www.un.org/en/terrorism/background.shtml (6. 8. 2015).
- UN Millenium Declaration (2000). General Assembly resolution 55/2, 8. 9. 2000.